

Szakember-hallgatók véleménye az informatikus-könyvtáros képzésről

Mikulás Gábor*
mikulasg@mail.mtav.hu

A tanulmány két felmérés eredményét és a szerző által levont következtetéseket közli. A *Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karának Matematikai Intézetében a Könyvtártudományi és Komputergrafikai Tanszék* által szervezett, az *Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ* által támogatott öt féléves informatikus-könyvtáros levelező továbbképzésből már több évfolyam került ki.

A jelen felmérés az 1997 januárjában végzett (főiskolai könyvtáros diplomával már korábban rendelkező) hallgatók véleményét kérdezte két alkalommal. Első ízben a képzés közben (1995. március), két elvégzett szemesztert követően, majd a diploma átvétele után egy-másfél évvel (1998. április). Az első felmérés célja az volt, hogy a képzésért felelős személyeknek, pl. a tanszékvezetőnek, rektor-

nak átadott felmérési eredmények még a hallgatók ottléte alatt segítsenek a képzés alakításában. Gyakorlati haszna ennek az volt, hogy az internet – ha nem is „rendes” tantárgyként, de speciálkollégium keretében választható lett.

Az első felmérést eljuttattam az érintett felelősöknek, akik – rektor, tanszékvezető és néhány oktató – köszönettel fogadták a lejegyzett véleményeket.

Az első felméréssel kapcsolatban jogosan vetődött fel, hogy a mintasokaság túl kicsi, illetve hogy aki még a képzési folyamatban benne van, nem tud véleményt mondani az egész kurzusról. Nos, a második ellenvetés mostanra okafogyottá vált, az első ügyében pedig azt remélem, hogy születik még hasonló hazai felmérés – ugyanis tőlünk nyugatabbra, illetve a hazai, vállalkezési alapon működő

* A cikk elektronikus változata elérhető a Magyar Elektronikus Könyvtárban <http://www.mek.iif.hu>

Kérdések és megjegyzések, kifejtések				
Változás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
1. Megérté-e a részvétel a képzésben?				
↗	4,4	1-6	4,8	4-6
			* Szervezetlen.	
			* Ha könyvtáros maradok, ezzel a végzettséggel könnyebb elhelyezkednem. * Az egyetemi diploma presztíze (sajnos!), magasabb besorolás, néhány használható ismertet. * Jó "szakmai találkozók" voltak a konzultációk. * Besorolás, béremelés, szakmai előrelépés lehetősége. * 1. Egyetemi végzettség. 2. Magasabb fizetés, 3. Szakmai többlet. * A számítástechnika terén több ismeretre tettem szert, magasabb bérkategóriába kerültem. * Igen. Rendszeren, szakfolyóiratokból szerzett ismereteimet megalapozta, rendszerbe szervezte.	
2. Mennyire volt kielégítő a képzés megszervezése?				
↗ ↘	2,2	1-4	3,8	3-5
			* A rossz szervezés a kurzus hitelet veszélyezteti.	
			* Az órabeosztást, a konzultációk időpontját nem mindig közölték időben. Az egyes informatikai tárgyakat, pl. a matematikai informatika alapjait nem egy tömbben 2 nap alatt, hanem több alkalommal kellene leadni, hogy könnyebben felfoghassuk. * Ahhoz képest, hogy a mi pénzünkől tartották fenn a képzést, lehetett volna jobb a tájékoztatás – ez is az informatika része! * Az első év nehézségei miatt, inkább nem. * Amit magunknak nem szerveztünk meg, az többnyire nem jött létre. A teremproblémák és a tanulmányi osztály hozzáállása gondot okozott. * Hátrányos volt, hogy az első évben két helyszínen (OSZK, KLTE) folyt a képzés, később előnyös volt, hogy egyszerre több napot töltöttünk a KLTE-n. * Visszaemlékezve, inkább csak a jó dolgok jutnak az eszembe. * Korai volt az augusztusi kezdés, sok volt a fületlen és eldugott terem, a nem talált indexek és az egyéb adminisztratív hibák, a kérésre (egy nappal előbb) kiküldött tájékoztatók a konzultációkról. * Jó társaság, a korábban szerzett ismeretek rendszerezése, új ismeretek szerzése (ez kevésbé).	

Változás	Átlag	Szórás	képzés közben	képzés után	Szórás	Átlag	Kérdések és megjegyzések, kifejtések	
							képzés közben	képzés után
3. Mennyire volt megfelelő az oktatói gárda oktatás-módszertani szempontból								
↖	5,4	3-6				2-6	<p>* Sok a felesleges tanulni-való. A várható haszonhoz képest gyakran sokat kell tanulni.</p>	<p>* Általában nem tudták megbecsülni a hallgatók szakmai igényét, így a képzés 2/3-a nem volt releváns számukra. * Juhász István - 6, Boda István - 6-5 * A rendelkezésre álló minimális idő alatt igyekeztek a legteljesebb képet adni. * Változó. Néhány kitűnő szakember mellett voltak olyanok, akik egészen rossz előadók és talán szakmailag is gyengébbek voltak. * Végül is mindannyian igyekeztek a maguk módján, nekem nincs különösebb kifogásom. * Változó színvonalú volt a könyvtári tárgyak oldaláról, kiegyenlítettebben magasabb színvonalú az informatikai tárgyaknál. * Szélsőséges (a kiválótól az alkalmatlanságig), de általában megfelelt.</p>
4. A szervezett ismeretek mennyiben szolgálgják szakmai céljait								
↖	4,7	1,6				3,5	<p>* A nagyarányú számítógépes kurzus miatt, ami a főiskolai könyvtáros-képzésből hiányzott.</p>	<p>* Sok nagyon hasznos és "hiánycikknek számító" ismeret lehetett volna átadni a le-adott anyag helyett / mellett. * A könyvtári tájékoztatást szívesebben tanultam volna elmélyültebben. A számítástechnikai vonal tetszett. A gyakorlatot hiányolom. * A számítógépes ismeretek nélkül a feldolgozó munka átszervezésében (új adatbázis-kezelő stb.) nem tudnék tevékenyen részt venni. * A rossz hatásokkal működő iskolai könyvtár gépesítése a feladatomban, tehát igen. Ugyanúgy végzem munkámat, mint azelőtt. * Közvetve teljesen, mert a nem mindennap alkalmazott tudásanyag elsajátítása is hasznos volt- szakmai tájékozottságom emelése szempontjából. * Az utóbbi időben főleg az informatikai vonatkozás dominál munkámban, de az egyéb korábbi ismeret sem felesleges számomra.</p>

Kérdések és megjegyzések, kifejtések			
Változás	Átlag	Szórás	Szórás
	képzés közben	képzés után	képzés után
9. Mindent összevetve megérte-e a képzés mint szolgáltatás a kifizetett költségeket?			
↙	4,4	4,3	3-6
<ul style="list-style-type: none"> * A könyvtári tárgyak ritkítással lehetne spórolni. * Nincsenek róla információim. * "Semmilyen" 3-4 hetes tanfolyamok (bemondó, szépség, manóken) kerülnek 40 000-50 000 Ft-ba. * Semmiképpen, mert nem szolgáltatásképpen működik. Bár a piaci viszonyokat nézve az árért magas szintű képzésben részesülünk. * A fizetésemelést tekintve a kifizetett költségek csak évek múlva térülnek meg, más területen (pl. az informatikai) pedig ezzel a diplomával nem lehet elhelyezkedni. * Ennyi pénzért lehetett volna jó külsősöket is megbízni, más képző(intézmények)kel együttműködni. * Nem annyira az ismertett anyag visszaadására, mint végzendő munkára, s abban a megfelelő konzultációra tenném a hangsúlyt. Azért nem volt annyira drága, de a fizetésemhez viszonyítva egy kicsit sok volt! * A képzés megérte, de a költségek nem álltak arányban a szerzett ismeretekkel. * Megérte, mivel nekem a munkaadóm fizette. * Teljesen haszontelven nézve a képzést, ha az egyes tárgyakat külön tanfolyamok keretében végeztem volna el, többbe került volna, és az egymásra épülés, az ismeretek rendszerbe szervezése nem lett volna biztosított. * Megtérül az új beszerelés által. 			

Megjegyzés: Az első alkalommal az alacsonyabb kitöltési motiváció miatt csak igen kevesen adtak szöveges kifejtést is osztályzatuk mellé.
A "képzés közben" oszlop kijelentései az osztályozást kommentálják.

képzési formákban ilyen felméréseket rendszeresen végeznek – saját jól felfogott érdekükben – maguk a szolgáltatók.

E sorok írója – a felmérések készítője – válaszóként is jelen van ebben a beszámolóban. Mindazonáltal a képzésről alkotott egyéni és csoportvéleményt igyekeztem nem egybemოსni.

A felmérés adatai

Az első felmérésben 12 hallgatóból 10 válaszolt, a második alkalommal 12-ből 8. Ez 83, illetve 66%-ot jelent, ami önmagában nem rossz arány. A hallgatók kétoldalas kérdőívet töltöttek ki mindkét alkalommal (ld. a mellékletet), amelyet név nélkül adtak le. A válaszadók többsége 30 és 45 év közötti, és tanárképző főiskolai képesítéssel rendelkezik. A csoport munkahely és munkakör szempontjából egyaránt változatos: iskolai, felsőoktatási, tudományos szakkönyvtár képviselői; feldolgozó, tájékoztató, egyszemélyes könyvtárt vezető és szakkönyvtárvezető egyaránt van köztük.

A kérdőív három részre tagolódott.

1. Válaszadás a képzéssel kapcsolatos kilenc kérdésre a következő értékelésekkel: 6 – teljes egészében, 5 – többnyire igen, 4 – inkább igen, 3 – inkább nem, 2 – többnyire nem, 1 – egyáltalán nem. Minden kérdésre bővebb kifejtést is lehetett adni.
2. A tantárgyak értékelése: „Mennyire tartja fontosnak szakmai továbbjutása szempontjából?” 1-től 6-ig lehetett osztályozni az 1. pontban leírtak szerint. A második felméréskor a válaszadók kommentárt is fűzhetek a tantárgyak kérdésköréhez.
3. Végül két kérdésre adtak még választ: ha most kezdenének, mit tanulnának szívesen, illetve milyen változtatásokat javasolnak a képzésben. E két kérdés csak a második alkalommal szerepelt a kérdőívben. Az első felmérésben pedig azt a kérdést kapták, hogy mi motiválta őket a képzésben való részvételben.

A gyakorló szakemberek – hallgatók – véleménye a képzésről

Először tekintsük át, hogy a gyakorló könyvtárosokból álló hallgatók mit mondtak a képzésről. A kérdések melletti bal oszlop az első, 1996-os felmérés megjegyzéseit tartalmazza, a vastagabb, jobb oszlop pedig az 1998-asokat. A későbbi felmérőlap jobban motiválta a kitöltőket válaszaik kifejtésében, ezért ekkor több válasz született. A két felmérés eredménye közötti átlagok változását nyílak formájában jelezzük: az egy nyíl 3 tizednél kisebb változást jelez, a három nyíl egy egész számnyi eltérést jelez. A szórás négyzetében a válaszként kapott szélső értékeket olvashatjuk.

A szórás mutatja, hogy az adott kérdésre milyen válaszok jelentették a szélső értékeket. A válaszadók magyarázatot is fűzhetek az egyes kérdésekhez. Az első felméréshez képest nagyobb készletet kaptak a kitöltők a kifejtésre, ezért a megjegyzések közötti számbeli aránytalanság. Az alapsokaság és a válaszadók viszonylag kis száma nem teszi lehetővé merészebb vagy részletetekbe menő következtetések levonását. Ennek ellenére megállapítható, hogy a hallgatók nincsenek sem elragadtatva, sem elkeseredve a képzéstől.

A képzés egésze

A kurzus egészével a válaszadók többnyire megvannak elégedve. A válaszok megoszlának a képzés költséghatékonyságának megítélésében. Ha a képzésben rejlő lehetőséget tekintik, akkor még sokat lehet fejlődni. Ha más, egyéb posztgraduális képzéssel hasonlítják, akkor kitűnnek a kurzus erősségei.

A szervezés

A képzés megszervezésével a válaszadók nincsenek megelégedve. Ezek az oktatást csak közvetetten érintő tapasztalatok nagyban meghatározhatják a

Szerződéskötés (benne az oktatási szolgáltatás részletei és a hallgató fizetési kötelessége)	Nincs szerződéskötés
Reklám és más PR-anyagok a képzés ismertetésére (mappa, prospektus, honlap stb.)	Esetlegesen hozzáférhető adatok
Megfelelő információk csomagja időben (mappa, órarend)	Nehezen csordogáló információ
Értesítés faxon, telefonon	Értesítés levélben
A képző fél által megbízott csoportfelelős adminisztrátor	Névleges felelős
Jó minőségű tájékoztató anyagok	Igénytelen tájékoztató anyagok
A szolgáltató a hallgató elégedettségére törekszik, ügyfélként kezeli őt	Látzólag öncélú szolgáltatás
Kevésbé vizsgára, számonkérésre összpontosító képzés, a gondolkodásmód és a készségek átadása a cél	Erősen vizsgára orientált
Magas tudású, válogatott előadók	Esetlegesen válogatott előadók
Magas tandíj	Alacsonyabb tandíj
A hallgatókat főleg a tudásszerzés haszna motiválja	A hallgatót leginkább a diploma megszerzése motiválja
“Ajánlott” irodalom	“Kötelező” irodalom
Gyakorlatra irányuló képzés	Elméletre irányuló képzés
Korszerű oktatástechnikai berendezések használata	Egyhangú, kevésbé látványos előadások
Igény szerint ingyen fénymásolt oktatási segédletek	A hallgató a saját jegyzeteire utalt, előadások alatt a figyelem jelentős része a jegyzetelésre megy el
Segítség a szakirodalom beszerzésében (könyvtügnök által)	Szaladgálás könyvesboltok és könyvtárak között
A hallgatók és végzett hallgatók és oktatók számára szervezett klub az informális tapasztalatszerzést segítő	Esetleges és csak a hallgató rámenőségén múló kapcsolatok szerveződése
A gyakorlati képességek fejlesztésére a képzésbe beépített intenzív tréningek szervezése	Szinte kizárólag elméleti ismeretek, a gyakorlatnak csupán illusztrációs szerep
Az oktatók rendszeres minősítettése a hallgatók által az oktatókiválasztási folyamat részeként	Viszonylagos esetlegesség a visszajelzésben és az oktatók oktatási képességét tekintve

képzésről kialakított képet. Lássunk egy táblázatot, amelyben a szervezés lehetőségei és hiányosságai találhatók meg – általánosságban.*

* Az első oszlop egy tényleges posztgraduális képzés tényleges jellemzőit sorolja fel. A második oszlop hiányosságokat illetve a lehetséges negatív oldalt mutatja be.

A táblázat két oszlopa viszonylag éles különbséget tesz a profitérdekeltek és a hagyományosan állami „jellegű” képzés között. A tárgyalt egyetemi posztgraduális képzés tandíjköteles ugyan, de magánviseli az „ingyenes” oktatás bélyegeit. Nem állítható, hogy a hallgatók által minősített képzés jellemzőit tételesen mutatja a második oszlop, de kétségtelenül

nül sok az egyezés – legalábbis e sorok írója szerint. A táblázat első oszlopát tekintve a képzés szervezői lehetséges irányt láthatnak a fejlődés tekintetében.

Az oktatás

Az oktatók módszertani hozzáállásáról vegyes tapasztalatokat szereztek a válaszadók, a tanárok felkészültsége tehát még fokozható. Ugyanakkor van olyan előadó is, akire bizonytalansággal emlékeznek vissza később is. Az oktatók kommunikációs készsége az oktatásban kritikus sikertényező. A szemléletes példák, a jó ábrák és vázlatok, az élvezetes előadásmód és a mondatok között megcsillanó komoly tapasztalatok éppen úgy befolyásolják a képzés eredményességét, mint a nyelvhelyesség szempontjából is kifogásolható előadás, a szakzsargon túlzott használata, vagy éppen a pongyola fogalmazás.

Elégedettség és elégedetlenség - csoportszegmentálás

Az informatikai ismeretek gyakorolnak nagyobb hatást a hallgatókra, ugyanakkor a régebben végzetek a dokumentumleírás új szabványainak megtanulását is előnynek tartják. A munkaadók egy része viszonylag kevés tudatossággal iskolázta be, engedte el őket, a fő motívum inkább csak formalitás. Más munkaadók valószínűleg megtalálták számításaikat. A hallgatók szívesen elhagyták volna a főiskolán már tanultakat az informatikai ismeretek javára. A gyakorlati ismeretekre nagyobb hangsúlyt helyeztek volna.

Korcsoportok szerint is megoszlanak a válaszok. Azoknak a hallgatóknak, akik az újabb szabványokat nem tanulták, most volt alkalmuk a pótlásra. A nem túl régen végzetek ugyanakkor a képzési idő nem elhanyagolható hányadában az egyszer már megtanult anyagrészeket tanulták újból. Komikusabb a helyzet akkor, amikor a hallgatóknak újra kellett tanulniuk az egyszer már megtanult – és elfelejtett – anyagot. Ugyanis éppen azért felejtették

el, mert munkájuk közben nem alkalmazták azokat az ismereteket. (Nem egy hallgató említette, hogy ugyanazok az oktatók ugyanolyan magas színvonalon tanították ugyanazt anyagot, amit már korábban főiskolai szinten egyszer végighallgattak. Az egyetemen tehát ugyanazt kapták, csak tandíjért.) A fentiek miatt a képzést szervezőknek talán érdemes azon gondolkodniuk, hogy a felzárkóztatás-jellegű anyagrészeket rövid – pl. osztályozás és dokumentumleírás – intenzív tanfolyamok keretében kínálják, megkímélve ezektől a posztgraduális képzésben résztvevő hallgatókat. Mellesleg ebben a képzésben a másik táborhoz képest csak növekedni fog azoknak a száma, akik az említett ismereteket már nem igénylik.

Az egyes tantárgyak értékelése

A felmérés második szakaszában került sor a tantárgyak osztályozására. A tárgyak táblázati sorrendje a második felmérés szerinti rangsorolást mutatja. Az első felmérés idején a hallgatók több tantárggyal még nem találkozottak, tehát akkori ítéletük ilyen esetekben a tantárgy nevéből adódó várakozást, feltételezést jelentette. Ekkor még a speciálkollégiumok sem voltak meghirdetve, így azok nem is szerepeltek az első felmérésben. A második felmérésben már szereplő speciálkollégiumok mindegyikén a hallgatók nem vehettek részt, ugyanakkor értékelték azokat. Ez a tény torzíthat a tantárgy megítélésén, ugyanakkor a szórások tanulmányozása adhat némi eligazítást.

(Az első felmérés során az egyik válaszadó e pont kérdéseire nem adott választ, másvalaki pedig csak az adatfelvétel idejében tanult tárgyakat osztályozta.)

Feltűnő, hogy a hallgatók a képzés végeztével mindegyik tárgyat alacsonyabbra értékelték, mint korábban. Erre talán az lehet a magyarázat, hogy a legyő-

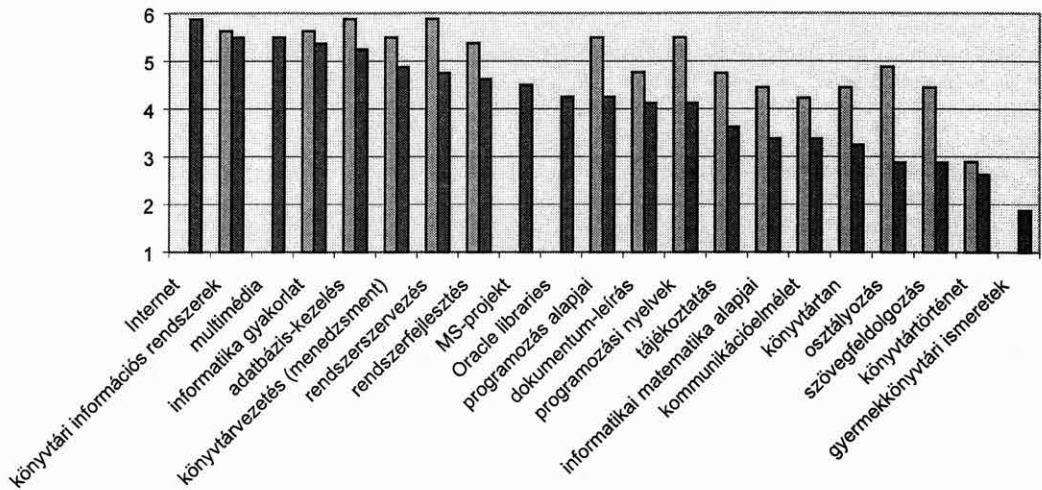
Tantárgyak (az informatikai tárgyak vastaggal szedve)		változás	képzés közben		képzés után	
			átlag	szórás	átlag	szórás
1	Internet*				5,9	5-6
2	Könyvtári információs rendszerek	↘	5,6	6-4	5,5	6-4
3	Multimédia*				5,5	6-4
4	Informatika gyakorlat	↘	5,6	6-5	5,4	6-4
5	Adatbázis-kezelés	↘	5,9	6-5	5,3	6-4
6	Könyvtárvezetés (menedzsment)	↘↘	5,5	6-4	4,9	6-1
7	Rendszerszervezés	↘↘↘	5,9	6-5	4,8	6-1
8	Rendszerfejlesztés	↘	5,4	6-4	4,6	6-1
9	MS-projekt*				4,5	6-3
1	Oracle libraries*				4,3	5-4
1	A programozás alapjai	↘↘↘	5,5	6-4	4,3	6-2
1	Dokumentumleírás	↘↘	4,8	6-1	4,1	6-2
1	Programozási nyelvek	↘↘↘	5,5	6-4	4,1	6-2
1	Tájékozottatás	↘↘↘	4,8	6-4	3,6	6-3
1	Az informatikai matematika alapjai	↘↘↘	4,5	6-2	3,4	5-1
1	Kommunikációelmélet	↘↘	4,2	6-3	3,4	6-1
1	Könyvtártan	↘↘↘	4,5	6-3	3,3	4-1
1	Osztályozás	↘↘↘	4,9	6-4	2,9	4-4
1	Szövegfeldolgozás	↘↘↘	4,5	6-2	2,9	4-1
2	Könyvtártörténet	↘	2,9	5-1	2,6	6-1
2	Gyermekkönyvtári ismeretek*				1,9	4-1

* speciálkollégiumok

zött oroszlánt már nem tartja olyan nagyra a vadász, mint a megmérettetés előtt. A tantárgyak megítélésében ezért inkább az egymáshoz képest számított hasznosságuk adhat támpontot. A táblázatból kitűnik, hogy az informatikai tárgyaknak és a könyvtárvezetésnek (menedzsment) nagyobb hasznosságot tulajdonítanak a hallgatók, mint a ha-

gyományosoknak, illetve a gyakorlatot hasznosabbnak tartják az elméletnél, és az alapokkal való foglalkozásnál.

A diagram adataihoz a második felmérés során a válaszadók kommentárt is fűztek. A kommentárok alapján ismét elmondható, hogy az informatikai

1. diagram A tantárgyak hasznossága a hallgatók számára

(6 – teljes egészében, 5 – többnyire igen, 4 – inkább igen, 3 – inkább nem, 2 – többnyire nem, 1 – egyáltalán nem).

magasabb, a hagyományos tárgyak pedig alacsonyabb érdeklődést váltottak ki. Felmerül a gyakorlat és az informatikai gyakorlat hiánya. Megjelenik egy történeti jellegű szakdolgozat is. Ez – ha a válaszokból nem is derül ki – gyakori téma volt. E sorok írója szerint azért választ a hallgatók jelentős

része „retrospektív” témát, mert a jövőre és jelenre vonatkozó ismeretekből a kelletténél kevesebbet kap a képzésben. E mögött meghúzódik a menedzsment aránytalanul kis súlya a képzésben, a friss technikai, technológiai és tudományos eredmények esetleges bemutatása.

Lehetséges megjegyzések az egyes tantárgyakkal kapcsolatban (csak a második felmérésben)

- * A 6-ra értékelt tárgyak által nyújtott ismereteket [ld. Internet, könyvtári információs rendszerek, multimédia, adatbázis-kezelés, könyvtárvezetés (menedzsment), rendszer szervezés, rendszerfejlesztés, dokumentumleírás, könyvtártörténet] mindennapi munkámban használom. A könyvtártörténetet pedig azért jelöltem meg, mert ebből írt szakdolgozatot, „Az orvostudományi információs szolgáltatások fejlődése” módot adott arra, hogy fejlődésben szintetizáljam szakinformációs ismereteimet.
- * Rendszerfejlesztés, rendszer szervezés oktatása levelező tagozaton felesleges, valamint a programozási tárgyaknál nincs lehetőség a gyakorlásra.
- * A rendszerfejlesztés, rendszer szervezés fontosak lennének mint szakterület, ám e tanított tárgyak nem fedtek le kívánt ismereteket. A hogyan kérdésre kellene választ kapnia a gyakorló könyvtárosnak.
- * Azokat a tárgyakat, amelyek mellé 2-t, 3-t írtam [ld. Dokumentumleírás, tájékoztató, osztályozás, könyvtártörténet, gyermekkönyvtári ismeretek], általában már tanultam a főiskolán, illetve a szövegfeldolgozást és a gyermekkönyvtári ismereteket – részben egyáltalán nem tudom hasznosítani, részben évek óta ez a szakmám (dokumentumleírás). Az informatikai ismereteket a munkámban jelenleg kevésbé tudom hasznosítani, de érdekel a terület.
- * A történelmet általában el lehetett volna hagyni a tantárgy-bevezetésekben. Lényegesen gyakorlatiasabb szemléltetések, magyarázatok kellett volna, egymás idejét, energiáját kímélendő. Az oktatókon segítene egy oktatás-módszertani kurzus.

Ha most kezdene, milyen fel nem sorolt szakterületeket / tantárgyakat tanulna szívesen?

- * Elektronikus kommunikáció, operációs- és hálózatkezelő rendszerek, könyvtári szolgáltatások jogi szabályozása, adatvédelem, adatbiztonság.
- * Módszertant a korszerű könyvtárhasználati-irodalomkutatási ismeretek oktatásához.
- * Nincs olyan.
- * WWW, web-hely készítése, Excel táblázatkezelő
- * Kommunikációs gyakorlat a könyvtárban, információs brókerség

Javasolt változtatások és motiváció

A képzés befejezése után végzett felmérés alkalmával a kérdőív harmadik részében a megkérdezettek javaslataikat fejezhették ki a jövőben tanítandó ismeretekkel és a képzés egészével kapcsolatban:

A másik feltett kérdés és válaszai:

A válaszokból kiderül, hogy a képzés újragondolása sok eredményt hozhat. A szervezési nehézségekről hat említés szólt az első felmérés alkalmával. Speciálkollégiumról és választható tantárgyakról

három, a gyakorlat és a csapatmunka hiányáról négy, illetve kettő említés volt. Új elemként felmerül a kommunikációelmélet oktatásának gyengése, az oktatók megválogatása, a tananyag jobb és korszerű hozzáférhetősége. Az informatikai tárgyak alaposabb, gyakorlatiasabb oktatása lényegesen emelné a hallgatók elégedettségét. Az is kiténik, hogy a hallgatók nem várják a képzés „könnyítését”, inkább a hatékonyabb, professzionális oktatást és szervezést tartanak fontosnak, ide tartozik a csapatmunka, a projekt-módszer. Igen figyelemre méltó az a megállapítás, mely szerint a képzésben nem látszik az egységes szemlélet, azaz a könyvtár

Ha most kezdené az egetemet, a tapasztaltakhoz képest milyen változtatásokat javasolna a képzéssel kapcsolatban?

Képzés közben	Képzés után
<ul style="list-style-type: none"> * Speciálkollégiumok, kredit-rendszer és projekt-munka kellene; így jóval nagyobb lehetne a hallgatói motiváció. * Gyorsabb, pontosabb tájékoztatás. Átgondoltabb szervezés. * A két intézmény [OSZK-KMK és a KLTE] kapcsolata javulhatna, a képzés szervezését átgondolhatnák! * A tárgyak összhangban vannak egymással, egymásra épülnek. Egy ilyen szakon az informatikára kell helyezni a hangsúlyt, ugyanakkor a többi tantárgyat is meg kell tanulni és ismerni. Ugyanis ez posztgraduális, és nem részképzés, ahol már csak az egyik vagy másik területet céloz speciálisan, mélységében megismernem. Ez egyetemi képzés, és nem lehet csak azonnali felhasználásra szóló, pillanatnyi munkakörhöz passzoló tárgyakat megismerni. 	<ul style="list-style-type: none"> * A legnagyobb hiba, hogy a képzés nem áll össze egységes egészé. Mindenki oktat valamit, amihez ért (vagy úgy gondolja, hogy ért hozzá), de ez nem feltétlen kapcsolódik a többi tárgyhoz, az egész képzéshez. Tanultunk egy kis informatikát, egy kis könyvtári szakmát, de igazi könyvtári informatikát nem (a „könyvtári információs rendszerek” címen leadott anyag nem volt túl szerencsés). Az államvizsga is ezt tükrözte: külön informatikai és külön könyvtári tételek, a kettő kapcsolódása nélkül. * Több gyakorlati ismeretet a számítógépes hálózatokról, működtetésükről, hogy ne legyenek kiszolgáltatott e téren sem. * Az egyes tárgyak levelező tagozaton történő oktatását megkérdőjelezem, valamint hogy bizonyos tárgyakhoz még ajánlott irodalom sincsen. Ezt nem lehet komolyan venni, ld. Kommunikációelmélet.

- * Rendszerezettebb információ a képzésről, összehangoltabb konzultációs időbeosztás, a képzés követelményeinek felállítására.
- * Már a képzés meghirdetésekor tájékoztassanak részletesen arról, hogy az egyes tárgyak milyen témaköröket ölelnek fel. Nagyobb lehessen a választható tárgyak köre, hogy a posztgraduális képzésen specializálódni is lehessen érdeklődés szerint, és a vizsgák is megállapított keretszámban választhatók legyenek.
- * A speciálkollégiumok valóban választható kurzusok legyenek. A kurzussal kapcsolatos tennivalókat ne az utolsó előtti pillanatokban tudjuk meg.
- * A debreceni konzultációk időpontjáról jó lenne időben értesülni.

- * 1. Több gyakorlati jellegű foglalkozást. 2. A főiskolán már tanult tárgyak (dokumentumleírás, osztályozás, könyvtár-tan stb.) elhagyása a főiskolán könyvtár szakot végzett hallgatók számára.
- * Gyakorlatok számának emelése.
- * Szervezettebb képzést, évfolyamdolgozatot (-okat), nem könyvtártörténebből, hanem választhatóan a többi tárgyhoz kapcsolódhatna ez a követelmény! Évenként, fél-évenként 1-1 dolgozat, esetleg. Talán team-munkát is kellene szervezni.
- * Az egyes informatikai tárgyakat alaposabban, mélyebben kellene tanítani, s egy-egy alkalommal kevésbé töményen (pl. informatika alapjai). Könnyítené a tanulást, ha az órán elhangzottakat nyomtatott, sokszorosított formában közreadnák.
- * Gyakorlat! Megvédendő szakdolgozat! Az oktatók, módszertani felkészültségének, kommunikációs képességének növelése. Tananyag elérhetősége az Interneten.

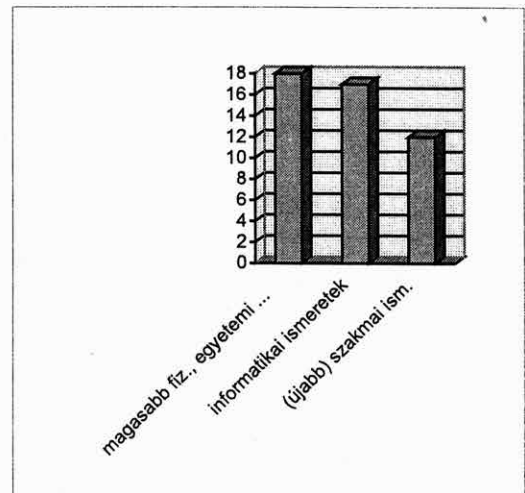
sen emelné a hallgatók elégedettségét. Az is kitűnik, hogy a hallgatók nem várják a képzés „könnyítését”, inkább a hatékonyabb, professzionális oktatást és szervezést tartanak fontosnak, ide tartozik a csapatmunka, a projekt-módszer. Igen figyelemre méltó az a megállapítás, mely szerint a képzésben nem látszik az egységes szemlélet, azaz a könyvtár és az informatika szerves összekapcsolódása. A szerző tapasztalata szerint informatikai szemlélet vagy gyakorlat csak elenyésző esetben volt fellelhető a könyvtári tárgyakban. Az is gyakori volt, hogy az informatikai ismeretek tűntek indokolatlannak könyvtári szempontból.

Külön megjegyzést érdemel az oktatók megválogatása. Ez ténylegesen kritikus sikertényező a képzésben a tananyag minőségét és az oktatás szemléletét tekintve egyaránt. A szerző évekkkel ezelőtt egy egyetemi tanszékvezetővel készített interjút, aki kifejtette: érzékeli a könyvtárak változó igényeit a képzés irányában, ugyanakkor a célnak megfelelő oktató szakembereket nem tudná megfizetni. E felmérés tapasztalatai ugyanakkor arra is utalnak, hogy a hallgatók leginkább nem a képzés költségeit nehez-

ményezték, azaz van elvi lehetőség a megfelelő szakemberek bevonására, magasabb díjazás vállalásával is. A megoldás tehát a képzés szervezőinek elszántságán múlik.

2. diagram

A hallgatók főbb motivációi a képzésben való részvételben

Miért jelentkezett erre a kurzusra? Mi volt a célja?
(Több válasz esetén számozzon a fontosság sorrendjében!)

- * 1. Magasabb fizetési kategória. 2. Szakmai ismeretek
- * 1. Informatika, programozás, számítógépes ismeretek bővítése. 2. Egyetemi végzettség megszerzése.
- * 1. Informatikai ismeretek. 2. Szakmai továbbképzés. 3. Egyetemi diploma
- * 1. Szinten tartás az állandóan változó ismeretek körében. 2. Családom eltartása (magasabb fizetési kategória).
- * Szükséges, hogy ismereteimet az általános könyvtári szak elvégzése után a könyvtárak átalakulása miatt (gépesítés, információs központ) új szakokkal bővítssem, végzettségemet egyetemi szintre emeljem.
- * A számítógépes könyvtári rendszer alkalmazása az iskolai könyvtárban.
- * Mivel alapidplomám megszerzésekor még nem találkozhattam az információkezelés korszerű tudományával, az informatikával, ezen ismeret- és gyakorlatbeli hiányosságaimat igyekszem itt pótolni., összekapcsolva annak könyvtári menedzsment és rendszerfejlesztési vonatkozásaival is.
- * 1. Számítógépes ismeretek rendszerben való elsajátítása. 2. Egyetemi diploma
- * Egyetemi képzettség megszerzése. Munkahely megőrzése.
- * 1. Magasabb fizetési kategóriába való besorolás. 2. Informatikai ismeretek szerzése.

kettő, a harmadikra egy pontot adunk, akkor a 2. diagramon látható eredményt kapjuk.

Az adatokból kitűnik, hogy a válaszadókat elsősorban az anyagi és erkölcsi megbecsülés, valamint a felhasználható többlettudás megszerzése motiválja.

Összegzés

A leírtakból kitűnik, hogy a szakember-hallgatóknak vannak elképzeléseik a képzés hatékonyabbá tételéről, és ezt alkalomadtán szívesen meg is osztják azzal, akit érdekel az eredményesebb oktatás. Remélhetőleg a közeljövőben tovább növekszik a piaci szemlélet a felsőoktatásban is, a kurzusok szervezői jobban odafigyelnek a vevők (hallgatók és munkáltatóik) igényeire és elvárásaira, illetve a hallgatók – tandíjuk fejében – magasabb elvárást támasztanak a képzőintézmények, illetve oktatóik irányában. Így megjelenhetnek a közeljövőben a könyvtárosképző intézmények teljesítményét egymáshoz hasonlító felmérések, amelyek a hallgatók, tehát a piac érdekeit fogják szolgálni. Informális úton kapott információk alapján a szerző valószínű-

síti, hogy a debreceni képzés a többi könyvtáros-továbbképző lehetőség között nem áll rossz helyen, és szolgáltatása kiemelkedik nem egy frissen alakult, vagy „patinás” intézmény kínálata közül.

Ugyanakkor annak is tanúi lehetünk, hogy a piacon elérhető diplomát nem adó, rövid, tartalmas és költséges gyakorlat-orientált kurzusok, illetve (viszonylag) hosszú és kevésbé költséges, hullámozó színvonalú, diplomát adó, inkább elméleti kurzusok. Kívánatos lenne, ha e két típus előnyei egyesülhetnének.

Bölcs döntés lehet a képzés szervezői részéről, ha építenek a hallgató-szakemberek által felvázolt erősségekre. A felmérés eredményei alapján az **informatikai oldal javára** lemondhatnak a hagyományos, korábban már megtanult és részben elfelejtett hagyományos ismeretek oktatásáról. Speciálkollégiumként döntően informatikai tárgyakat választottak. (A korábban végzett, idősebb hallgatók igényeinek kielégítésére elég lehet egy dokumentumleírási, szakozási tanfolyam, ami által a hallgatók tudása közös szintre hozható.) A könyvtári ismeretek közül a menedzsment oktatását érdemes továbbfejleszteni. *Az informatika és a könyvtár*

nem kapcsolódik össze – fejtette ki az egyik válaszadó. Az oktatóknak tehát meg kell találniuk, és át kell adniuk azokat az ismereteket, amelyek által az informatika (és nem elsősorban a számítástechnika) a könyvtári szolgáltatást gazdagíthatja, hatékonyabbá teheti. Akik pedig eddig is így tettek, azoknak még jobban kell ezeket a pontokat hangsúlyozniuk. A népszerű speciálkollégiumi keretben kínált informatikai tárgyak bekerülhetnek a normál képzésbe, helyet adva a további gyakorlati informatikai ismereteket tartalmazó tárgyaknak.

A hallgatók és a munkaadók fontosnak tartják a **gyakorlatot és a gyakorlatias megközelítéseket**. Használható ismereteket érdemes továbbadni. A képzés informatikai jellegű, ezért hasznos, ha annak egésze informatikai tudatosságot mutat: például a képzéssel kapcsolatos információ a leghatékonyabb módon jut el a hallgatókhoz, és az ő igényeik a képzés szervezőihez. A szervezetlenség tehát szakmai szempontból is megengedhetetlen.

A hallgatók megfizetik a képzést, tehát egyenletes, módszertani szempontból is magas színvonalú képzésben érdekeltek. A bizonyos esetekben alacsony hatékonyságú és a megkérdőjelezhető felkészültség az oktatásban visszaélés a hallgatók idejével, szellemi kapacitásával és pénztárcájával.

A menedzsment alapjai a hatékony és eredményes képzés kialakítására is érvényesek, úgymint piaci igények meghatározása, kritikus sikertényezők kiválasztása, szabályozás és minőségellenőrzés stb.

stb. Ez alapján, illetve a felmérések tapasztalataiból állnak össze az alább felsorolt javaslatok.

- * Képzési igények felmérése (kezdetben, és a változások figyelése érdekében rendszeresen);
- * Az ideális információs és könyvtári szakember ismereteinek meghatározása (vízió, átfogó cél);
- * A kritikus (siker érdekében elengedhetetlen) ismeretek meghatározása (prioritások);
- * Az oktatók megválogatása és felkészítése/továbbképzése, döntően gyakorló szakemberek szerződtetése (a legfontosabb erőforrások minőségének biztosítása);
- * Hiteles szervezés és szolgáltatások (minőségi feltétel);
- * Összpontosítás a gyakorlatra (minőségi feltétel);
- * A menedzsment és a kommunikációs gyakorlat arányának jelentős növelése a hagyományos könyvtári tárgyak rovására (minőségi feltétel);
- * Összpontosítás a könyvtár-informatikára – nem külön a könyvtárra és informatikára (hitelesség);
- * A ma és a holnap ismereteinek oktatása a történelmi szemlélet helyett (stratégiai szemlélet);
- * A képzés és a legfontosabb erőforrások rendszeres felülvizsgálata kimeneti jellemzők alapján (szabályozás).

Minden kritika és javaslat mellett a képzés így is jó szakmai találkozót kínált a hallgatóknak – és talán több oktatónak is. A sok fontos ismeretet is kínáló képzés szüneteiben megismerhették egymás könyvtárainak eredményeit és gondjait, amely más könyvtártípus világának megtapasztalását is jelentette tananyag és vizsgadrukk nélkül, egy korsó sör mellett...